

Geliş Tarihi:

30.09.2020

Kabul Tarihi:

02.09.2021

Yayımlanma Tarihi:

20.12.2021

Kaynakça Gösterimi: Çelen, A. İ. (2021). Yeni bir göç krizinin eşğinde Batı Yarım Küre: temel bileşenleriyle Venezuela mülteci krizi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(42), 1662-1687. doi:10.46928/iticusbe.802561

YENİ BİR GÖÇ KRİZİNİN EŞİNDE BATI YARIM KÜRE: TEMEL BİLEŞENLERİYLE VENEZUELA MÜLTECİ KRİZİ

Teorik

Ali İhsan Çelen

Sorumlu Yazar (Correspondence)

Ordu Üniversitesi

alihsancelen@gmail.com

Ali İhsan Çelen, Ordu Üniversitesi Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde Dr. Öğr. Üyesi olarak görev yapmaktadır. Sosyal Politika, Çalışma Ekonomisi, Çalışma Sosyolojisi, Sosyal Güvenlik, İnsan Kaynakları Yönetimi alanlarında dersler vermekte ve bu alanlarda araştırmalar yayınlamaktadır.

YENİ BİR GÖÇ KRİZİNİN EŞİĞİNDE BATI YARIM KÜRE: TEMEL BİLEŞENLERİYLE VENEZUELA MÜLTECİ KRİZİ

Ali İhsan Çelen
alihsancelen@gmail.com

ÖZET

Bolivarcı Venezuela Cumhuriyeti (Venezuela) özellikle son on yıl içerisinde giderek derinleşen ekonomik, siyasi ve sosyal krizlere sahne olmuştur. Bunun bir sonucu olarak ülkeden ayrılmaların son dönemlerde katlanarak artması tüm dikkatleri üzerine çekmiştir.

Amaç: Buna göre çalışmanın amacını; ülkeden ayrılmaların uluslararası mülteci kriterlerini sağlayıp sağlamadığını ortaya koymak, yaşanan göçün kantitatif ve kalitatif boyutunu temel bileşenleri ile birlikte irdelenmek oluşturmaktadır.

Yöntem: Yapılan çalışma, nitel ve nicel veri analizlerine dayanmaktadır. Bu kapsamda Bölgesel Mülteci ve Göçmen Müdahale Planı (RMRP) dikkate alınarak göçmen krizine yol açan temel sorun alanları belirlenmiştir. UNHCR ve IOM başta olmak üzere küresel gıda, sağlık, güvenlik ve insan hakları kurum ve kuruluşlarının konu ile ilgili veri ve raporları incelenmiş, ilgili literatür taranmış ve yaşanan göçmen krizi; artan gıda güvensizliği, çökmekte olan sağlık sistemi, artan suç oranları ve yaygınlaşan vatandaş güvencesizliği, siyasi ve medeni hakların ihlali bileşenleri çerçevesinde ele alınmıştır.

Bulgular: Sonuç olarak ülkeden ayrılmalar özellikle ikinci dalganın ortalarından itibaren (2016-2017) yaşanan göç dalgaları; 1951 Mülteci Sözleşmesi, 1967 Protokolü ve 1984 Cartagena Deklarasyonu mülteci kriterlerine uygun bir özellik taşımakta ve süreç özellikle Batı Yarım Küre için yeni ve çaplı bir mülteci krizine dönüşmektedir.

Özgünlük: Bu çalışma ile Venezuela'da yaşanan ülkeden ayrılmaların bölgesel bir mülteci krizine dönüştüğü ortaya konulmuştur. Bu durum öncelikle bölge ülkeleri için ekonomik ve sosyal açıdan önemli bir tehdit unsuru haline dönüşmüştür. Buna göre UNHCR ve IOM'un görüşü çerçevesinde tartışmasız mülteci statüsünün tüm küresel otoritelerce kabul edilmesi ve gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir

Anahtar Kelimeler: Venezuela, Göçmen, Yerinden Edilme, Mülteci ve Sığınmacı

JEL Sınıflandırması: R23

WESTERN HEMISPHERE ON THE VERGE OF A NEW MIGRATION CRISIS: VENEZUELA REFUGEE CRISIS WITH ITS BASIC COMPONENTS

ABSTRACT

The Bolivarian Republic of Venezuela (Venezuela) has experienced increasingly deepening economic, political and social crises especially in the last decade. As a result of this the great increase in displacements from the country in recent years has attracted all the attention.

Purpose: Accordingly, the aim of the study is to reveal whether the departure from the country meets the international refugee criteria and to examine the quantitative and qualitative dimensions of the migration with its basic components.

Method: The study is based on qualitative and quantitative data analysis. In addition the main problem areas have been identified according to Regional Refugee and Migrant Response Plan (RMRP). In this context, the data and reports of global food, health, safety and human rights institutions and organizations, especially UNHCR and IOM, and the relevant literature were analyzed so the displacement is a migrant crisis experienced in terms of increasing food insecurity, a collapsing healthcare system, citizen insecurity and rising crime rates, and violations of civil and political rights.

Findings: As a result, the displacements from the country are happening in the migration waves is a refugee crisis especially since the middle of the second wave (2016-2017). And it is suitable for the 1951 Refugee Convention, the 1967 Protocol and the 1984 Cartagena Declaration refugee criteria.

Originality: With this study, it has been revealed that the departure from the country in Venezuela has turned into a regional refugee crisis. This situation is turning into an important economic and social threat for the countries of the region. Accordingly, within the framework of UNHCR and IOM's opinion, the undisputed refugee status should be accepted by all global authorities and necessary measures should be taken.

Key Words: Venezuela, Migrant, Displacement, Refugee and Asylum Seeker

JEL Classification: R23

GİRİŞ

OPEC verilerine göre dünyada en fazla petrol rezervine sahip olma özelliği ile ön plana çıkan Venezuela, özellikle son on yıl içerisinde giderek derinleşen ekonomik, siyasi ve sosyal krizlere sahne olmuş ve buna bağlı olarak ülkeden ayrılmalar katlanarak artan bir hal almıştır. Temelde üç dalga şeklinde incelenen ülkeden ayrılmaların ilk dalgası 2005-2006 yıllarında başlamıştır. Mali ve eğitim düzeyi açısından çoğunlukla üst tabakadan oluşan bu grubu 2016-2017 yıllarında başlayan ikinci dalga takip etmiştir. İkinci dalgada yer alan bireylerin orta tabakadan olması ve nispeten ilk dalgaya göre daha az mali kaynaklara ve eğitim düzeyine sahip olmaları onları kısmen mağdur etmiştir. Öte yandan 2017-2018 yıllarında başlayan üçüncü dalganın mali kaynaklardan yoksun ve eğitim düzeyi oldukça düşük bireylerden diğer bir ifade ile toplumun en alt tabakasından oluşması ve bu dalganın ekonomik yapının çökmesi başta olmak üzere artan gıda güvensizliği, çökmekte olan bir sağlık sistemi, vatandaş güvencesizliği ve artan suç oranları, medeni ve siyasi hakların ihlali vb. sorunlar kaynaklı olması göç sürecini bir mülteci krizine evirmiştir.

Venezuela göçmen krizinin uluslararası kurum, kuruluş ve devletler nezdinde (özellikle kavramsal boyutta) tanınması derinleşen krizin çözümlenmesi sürecinde büyük önem taşımaktadır. Buna göre örneğin 2017 yılına kadar yaşanan ülkeden ayrılmaların daha çok göç kategorisinde değerlendirilmesi önemli sosyal sorunlara yol açmıştır. Özellikle son üç yıllık süre zarfında bir önceki yıla göre yaşanan göçlerin %1000'leri aşması ve bunun mülteci krizi kapsamında değerlendirilebilecek sorunlar çerçevesinde gerçekleşmesi konuyu önemli hale getirmiştir. Bu bağlamda 2016 yılından itibaren hızla artan bir ivme kazanan göçmen krizi 2017-2018 yıllarında daha belirgin hale gelmiş ve bu süreç 2019-2020 yıllarında da devam etmiştir. Birinci dalganın daha çok göç unsurlarını taşıdığı ikinci dalganın daha karmaşık ancak ortalarından itibaren mülteci krizine dönüşmeye başladığı üçüncü dalganın ise tamamen mülteci krizi kapsamında gerçekleşiyor olması sürecin tanımlanmasında büyük önem taşımaktadır. Diğer bir ifade ile ikinci dalganın ortalarından itibaren yaşanan yerinden edilmeler; 1951 Mülteci Sözleşmesi, 1967 Protokolü ve 1984 Cartagena Deklarasyonu mülteci kriterlerini karşılar bir nitelik taşımaktadır. Buna göre temel sorun alanlarının değerlendirilmesinde, 2019 yılında kabul edilen RMRP (Bölgesel Mülteci ve Göçmen Müdahale Planı) ve 1951 Mülteci Sözleşmesi kriterleri dikkate alınmıştır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde mülteciliğin kavramsal ve uluslararası boyutu ele alınmıştır. Aynı şekilde mültecilik konusu 1951 Mültecilik Sözleşmesi, 1967 Protokolü ve 1984 Cartagena Deklarasyonu açısından değerlendirilmiştir. İkinci bölümde ise Venezuela mülteci krizi temel göstergelerle incelenmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise Venezuela mülteci krizi; artan gıda güvensizliği, çökmekte olan sağlık sistemi, artan suç oranları ve yaygınlaşan vatandaş güvencesizliği, artan siyasi ve medeni hak ihlalleri bileşenleri kapsamında değerlendirilmiştir.

MÜLTECİLİĞİN KAVRAMSAL VE ULUSLARARASI YASAL BOYUTU

Venezuela göçmen krizinin anlaşılmasında; UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) ve IOM (Uluslararası Göç Örgütü) tarafından ortak bir çaba ile 2019 yılında kabul edilen RMRP, büyük önem taşımaktadır. Oluşturulan planın temel amacını milyonları bulan göçün içiçe geçmiş sosyal, ekonomik ve siyasi faktörlerini açıklamak ve finans sağlamak oluşturmaktadır. Ayrıca plan, Latin Amerika ve Karayipler başta olmak üzere göçmen kabul eden ülkelere yardım çağrısında bulunması özelliği ile ön plana çıkmaktadır. Ancak yaşanan hareketliliğin tanımlanması sürecinde yaşanan ikilem (göçmen-mülteci) krizin uluslararası boyutta yeterince ilgi çekmemesi durumunu ortaya çıkarmış dolayısıyla krizin çözümlenmesi için tahmin edilen bütçenin çok az bir kısmı oluşturulabilmiştir.

Bu kapsamda temelde Venezuelalıları kitlesel olarak ülkelerini terk etmeye zorlayan nedenlerin geleneksel olgular çerçevesinde değerlendirilmesi sorunundan kaynaklanan bu durumun oluşmasında BM'nin karma göç yaklaşımı büyük rol oynamıştır. Bu kapsamda yerinden edilmelerin mülteci ya da sığınmacı kavramlarından çok genel göç veya karma göç kavramları çerçevesinde değerlendirilmesi durumu, belirlenen finansın sağlanamamasında ve yeterli küresel ilginin oluşturulmasında etkili olmuştur. Ancak sonrasında UNHCR ve IOM ortak bir platform oluşturularak söz konusu kitlesel akışın mültecilik kapsamında değerlendirilmesini istemiştir. Nitekim bu durum UNHCR ve IOM mültecilik tanımları çerçevesinde; artan gıda güvensizliği, çökmekte olan sağlık sistemi, artan suç oranlarına bağlı olarak yaygınlaşan vatandaş güvencesizliği, giderek yaygınlaşan siyasi ve medeni hak ihlalleri kapsamında gerçekleşen yerinden edilmeler şeklinde değerlendirilmiştir (Praag, 2019) (O'Neil, 2019). Bu yaklaşım 1951 Mültecilik Sözleşmesi, 1967 Protokolü ve 1984 Cartagena Deklarasyonu mültecilik kriterlerini tanımlaması açısından büyük önem taşımaktadır.

IOM ve UNHCR Göç Tanımı

Uluslararası Göç Hukuku, Göç Terimleri Sözlüğünde göç (*migration*) kavramı ; “*Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi, süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımın “yerinden edilmiş kişileri, ekonomik göçmenleri, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişileri” de kapsadığı belirtilmiştir. *Göçmen (immigrant)* ise göç eden kişi şeklinde kısaca tanımlanmasının yanı sıra aslında kavramının uluslararası bir ölçekte evrensel bir tanımının olmadığı belirtilmiştir. Ancak bu kavramın genellikle “*bireyin göç etme kararını, zorlayıcı dış faktörlerin müdahalesi olmaksızın kendi özgür iradesiyle ve kişisel uygunluk sebepleriyle oluşan tüm durumları*” karşıladığı belirtilmiştir. Buna göre belirtilen kavramın “*maddi ve sosyal koşullarını iyileştirmek ve kendileri ve ailelerine ilişkin beklentilerini geliştirmek amacıyla başka bir ülkeye veya bölgeye hareket eden kişiler ve aile fertleri için geçerli*” olduğu kabul edilmiştir. Aynı şekilde BM'nin göçmeni;

“sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey” olarak tanımlaması da vurgulanmıştır.

Öte yandan *mülteci (refugee)* kavramı ise “ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi” şeklinde tanımlanarak 1951 Mülteci Sözleşmesine, 1967 Protokolüne, 1969 Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesine ve 1984 tarihli Cartagena Sözleşmesine atıf yapılmıştır. Örneğin Cartagena Sözleşmesinin “yaygın şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakkı ihlalleri ya da kamu düzenini ciddi olarak bozan diğer durumlardan dolayı hayatları, güvenlikleri veya özgürlükleri tehdit altında olduğu için ülkesinden kaçan kişileri” kapsamı ve 1969 Afrika Birliği Örgütü (OAU) Sözleşmesinin “kendi menşe ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde ya da tümünde dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan olaylar nedeniyle ülkesini terk etmeye zorlanan kişiler” tanımı dikkat çekicidir.

Aynı şekilde IOM sığınmacı (*asylum seeker*) kavramını “zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi” şeklinde açıklamıştır. Yerinden edilen kişi (*displaced person*) ise; “kendisini mülteci yapabilecek korkular ya da tehlikeler dışındaki sebeplerle devletinden ya da topluluğundan kaçan kişi” şeklinde tanımlamıştır. Buna bağlı olarak zorla yerinden edilme (*forced displacement*); “kişilerin başta silahlı çatışma, sivil itaatsizlik ya da doğal veya insan eliyle yaratılmış felaketler nedeniyle bireysel veya toplu olarak isteği dışında ülkesinden veya topluluğundan hareket etmesi” şeklinde tanımlanmıştır. Daha kapsayıcı bir anlama sahip olan *karmaşık akıntılar (mixed flows)* kavramı ise; “yalnızca bir göçmen kategorisinden oluşan nüfus hareketinin aksine, içinde mültecilerin, sığınmacıların, ekonomik göçmenlerin ve diğer göçmenlerin bulunduğu karmaşık nüfus hareketleri” şeklinde tanımlanmıştır (IOM, 2013). IOM paralelinde UNHCR, mülteci ve sığınmacı kavramlarını şu şekilde sınıflandırmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1 . UNHCR'ye Göre Mültecilik Sınıflandırması

Kaynak : (UNHCR, 2017)

Özellikle karma göç hareketlerinin; düzensiz doğası, çokluğu ve dâhil olan kişilerin farklılaşmış ihtiyaç ve profilleri kapsamı ve mülteciler, sığınmacılar, ekonomik göçmenler ve diğer göçmenler dâhil karmaşık nüfus hareketlerini içermesi ve aynı zamanda refakatsiz küçükler, çevresel göçmenler, kaçak kişiler, insan ticareti mağdurları ve mahsur kalmış göçmenleri de kapsamı (IOM, 2015) *mülteci ve sığınmacı* kavramlarının sınıflandırılmasını zorlaştırmaktadır. Bu noktada en etkili sınıflandırmalardan biri olan UNHCR yapmıştır (Şekil 1). Buna göre ilk ayırım; uluslararası korumaya ihtiyacı olan kişiler, mülteci geçmiş oland kişiler ve uluslararası koruma talep ettikten sonra yurt dışından dönen kişiler şeklinde yapılmıştır. Uluslararası korunmaya ihtiyacı olan kişiler; muhtemel sığınmacılar, sığınmacılar, belirli koruma statüsüne sahip kişiler mülteci durumunda bulunan diğerleri şeklinde değerlendirilirken mülteci geçmiş oland kişiler; vatandaşlığa geçmiş eski mülteciler, mülteci ebeveynlerden doğan çocuklar, yurt dışında yeniden birleşmiş mülteci aileleri ve mülteci geçmiş oland diğer şeklinde ele alınmıştır. Son olarak uluslararası koruma talep ettikten sonra yurt dışından dönen kişiler ise; ülkelerine iade edilen mülteciler, ülkelerine iade edilen sığınmacılar, yurt dışında uluslararası korumadan dönenler, yurt dışında uluslararası koruma arayışından dönen diğerleri şeklinde sınıflandırılmıştır. Dolayısıyla Venezuela mülteci krizini özellikle son dalga ülkeden ayrılmalar dikkate alındığında geri dönüşlere pek

rastlanmadığı için uluslararası korunmaya ihtiyacı olan kişiler kapsamında değerlendirmek daha isabetli görünmektedir.

Buna ek olarak 1951 tarihli BM Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme ve 1967 tarihli Mültecilerin Statüsüne İlişkin Protokol kapsamında mülteci olarak tanınmayan ve vatandaşı oldukları ülkeye, vatandaşlıkları yoksa mutlak ikamet ülkesine dönemeyen veya geçerli kabul edilen sebeplerle dönmek istemeyen kişileri tanımlamak için kullanılan *de facto mültecilik (de facto refugees)* kavramı da (IOM, 2013) Venezuela göçmen krizinin tanımlanmasında dikkate alınan bir diğer kavramdır.

1951 Mülteci Sözleşmesi ve 1967 Protokolü

Genel olarak mülteci kavramından; zulüm, silahlı çatışma, şiddet ve menşe ülkelerde yaşamlarına, fiziksel bütünlüklerine veya özgürlüklerine ciddi bir tehdit olması durumunda ya da ciddi bir halk kargaşası nedeniyle uluslararası korunmaya ihtiyaç duyan kişiler anlaşılmaktadır. Bu kapsamda 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesi ve 1967 Protokolü, mülteciler için iki temel uluslararası belge niteliği taşımaktadır. Bu bakımdan 1951 Mülteci Sözleşmesi ve 1967 Protokolünü hazırlama sürecinde gelişen mülteci sorunlarının üstesinden gelmek ve mülteciler için “temel hak ve özgürlüklerin mümkün olan en geniş çerçevede kullanılmasını” sağlamak için bu belgelerin yorumlanması ve uygulanması büyük önem arz etmektedir. Örneğin belgelerin kabul edildiği ilk yıllarda mülteci sayılmayan ancak yıllar içerisinde aşağıda belirtilen nedenlerle sınır ötesine kaçanların 1951 Mülteci Sözleşmesine göre mülteci olabileceği kabul edilmiştir (UNHCR, 2017). Buna göre:

- a. Irk, etnik köken, din, siyaset, cinsiyet veya sosyal grup ayrımlarından kaynaklanan ve / veya bu doğrultuda yürütülebilecek silahlı çatışma,
- b. Organize çeteler, insan tacirleri ve diğer devlet dışı aktörler tarafından uygulanan, devletin koruyamadığı ve korumayı istemediği şiddet,
- c. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği sorunları temelinde zulüm,
- d. Irksal, etnik, dini veya siyasi ayrımlardan kaynaklanan silahlı çatışma durumlarıyla bağlantılı veya belirli grupları orantısız bir şekilde etkileyen afet (kuraklık ve kıtlık), mağdurlarının mülteci olarak kabul edilmesi öngörülmüştür.

Bu durum 1967 Protokolü, 1969 Afrika Birliği Sözleşmesi, 1984 Cartagena Deklarasyonu, AB Yeterlilik Direktifi, AB İltica Müktesebatı ve diğer belgeleri ve 1966 Bangkok İlkeleri tarafından desteklenmiştir. Ayrıca bu tanımlama uluslararası mülteci koruması için küresel yasal bir çerçeve oluşturulması açısından da büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda Venezuelalı göçmenlerin “mülteci” olarak tanımlanmasında “kamu düzenini ciddi şekilde bozan olaylar” veya “iç çatışmalar” gerekçe gösterilmektedir. Bahsedilen durumlardan biri nedeniyle bir kişi bile olsa UNHCR, yetkisi altında “mülteci” kabul edileceğini ayrıca belirtmiştir. Bu noktada UNHCR, yorumlayıcı niteliğini ön plana çıkarmıştır.

Aynı şekilde UNHCR, 1951 Mülteci Sözleşmesi'nin kavramsal boyutta boşluklar taşıdığını ve uygulamada eksikliklere ve tutarsızlıklara yol açtığını ifade etmiş ve bu noktada en acil ihtiyacı, uluslararası anlaşmaya varılan çerçevenin eksiksiz ve daha sağlam bir şekilde uygulanması için çalışmak olduğunu vurgulamıştır. Bu kapsamda örneğin uluslararası hukuk kapsamında mülteci kriterlerini karşılayan kişilerin resmi olarak tanınması ya da tanınmaması hukuk çerçevesinde “mülteci” olarak değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Ancak Maduro hükümeti tarafından ülkeden ayrılanların bir kısmının daha iyi bir yaşam için menşe ülkesini gönüllü terk ettiği ve menşe ülkeye döndüğünde herhangi bir engelle karşılaşmadığı ileri sürülmüştür. Buna göre 1951 sözleşmesinde “ırk, din, milliyet, sosyal bir gruba üyelik veya siyasi görüş nedeniyle haklı gerekçelere dayanan aynı zamanda zulüm korkusu olan” şeklinde yer alan mülteci tanımının, Venezuela'dan ayrılan kişileri tamamen kapsamadığı belirtilmiştir. Konu ile ilgili Başbakan Yardımcısı Rodriguez 2018 yılında yapmış olduğu bir toplantıda “Venezuela'ya uluslararası bir müdahaleyi haklı çıkarmak için normal bir göç akışını insani bir krize dönüştürme çabası var. İzin vermeyeceğiz” açıklamalarında bulunmuştur (Aljazeera, 2018). Yaşanan göçmen krizini daha da derinleştiren bu yaklaşım UNHCR tarafından, insan haklarının sistematik ihlali ve derinleşen insani acil durum çerçevesinde değerlendirilerek reddedilmiş ve durumun 1951 sözleşmesine kıyasla daha geniş bir mülteci tanımı yapan Cartagena Deklarasyonuna göre değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda deklarasyon; “genel şiddet, yabancı saldırganlığı, iç çatışmalar, kitlesel insan hakları ihlali veya diğer koşullar nedeniyle yaşamları, güvenlikleri veya özgürlükleri tehdit eden ve kamu düzenini ciddi şekilde bozan diğer nedenlerle ülkelerini terk eden kişileri” de mülteci kabul etmiştir (Praag, 2019) (Durán & Cuevas, 2020) (O'Neil, 2019).

1984 Cartagena Deklarasyonu

Cartagena Deklarasyonu; El Salvador, Guatemala ve Nikaragua'daki iç savaşlar nedeniyle benzeri görülmemiş bir mülteci akını ile karşı karşıya kalan Latin Amerika ülkeleri tarafından 1984 yılında Kolombiya'nın Cartagena de Indias kasabasında imzalanmıştır. Özellikle bölgenin bu tür krizlerle başa çıkacak alt yapı ve yasal normlardan yoksun olması gerekçesi kapsamında şekillenen deklarasyon, günümüzde halen geçerliliğini korumaktadır. Öte yandan Cartagena Deklarasyonu; birçok Latin Amerika ülkesinin 1951 sözleşmesine taraf olmadığı veya henüz imzalanmadığı ve çerçeveyi tam olarak uygulayacak kurumlardan yoksun olduğu bir zaman diliminde kabul edilmiştir. 1984 yılı itibarıyla bu kapsamda çığır açan ve 1951 sözleşmesi kapsamında kimin mülteci olarak kabul edileceğine dair anlayışı oldukça genişleten deklarasyon şu özellikleri ile ön plana çıkmaktadır (Esthimer, 2016):

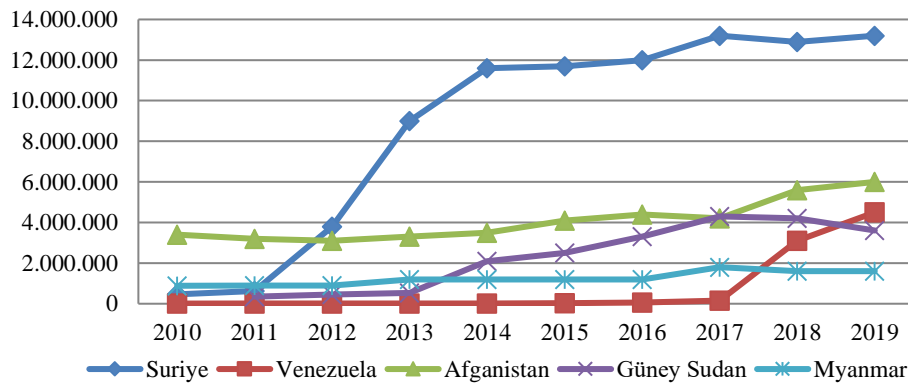
- a. Mülteci kavramı genel şiddet, yabancı saldırısı, iç çatışmalar, kitlesel insan hakları ihlali veya kamu düzenini ciddi şekilde bozan diğer koşullar vb. nedenlerle mağdur olan bireyleri ve kaçak işçileri de kapsayacak şekilde geniş tutulmuştur.
- b. Bölgesel bir anlaşma olarak; insani hukuk, insan hakları ve mülteci haklarını birbirine bağlayarak güvence altına almıştır.

- c. Bölgesel dayanışmayı ve insani korumaya yönelik işbirliğinin temelini atmış “dayanışma içinde yeniden yerleşim” yoluyla bölgesel yük paylaşımı konusuna vurgu yapmıştır
- d. Mültecilerin ve sığınmacıların giriş ve kabulünden yerel yeniden yerleşim entegrasyonuna kadar her adımda iyileştirme için asgari standartları oluşturmuştur.

Bu yönüyle Cartagena Deklarasyonu; genel şiddet, yabancı saldırısı, iç çatışmalar, kitlesel insan hakları ihlali ve kamu düzenini ciddi şekilde bozan diğer koşullardan mağdur olan kişileri ve kaçak işçileri kapsayacak şekilde geniş tutulmuştur. Aynı şekilde deklarasyon; bölgesel dayanışma, insani korumaya yönelik işbirliği, yeniden yerleşim, yükün paylaşımı ve her kademede asgari iyileştirme standartlarının sağlanması konuları ile ön plana çıkmıştır.

TEMEL GÖSTERGELERLE VENEZUELA MÜLTECİ KRİZİ

UNHCR verilerine göre dünyada zorla yerinden edilmiş kişi sayısı her yıl katlanarak artmaktadır. 2012 yılında 42,7 milyon civarında olan bu rakam zaman içerisinde sürekli artarak 2019 yılında 79,5 milyon civarına yükselmiştir. Buna bağlı olarak yerinden edilen kişilere ev sahipliği yapan ülke sayısı ve ev sahipliği yaptıkları kişi sayıları da artış göstermektedir. 2019 yılı itibariyle yerinden edilmiş kişilere en fazla ev sahipliği yapan ülkelerin başında sırasıyla Kolombiya, Türkiye, Ürdün, Pakistan, Almanya ve Uganda gelmektedir. Ayrıca bu ülkeler farklı özellikleri ile de ön plana çıkmaktadır. Örneğin en fazla yerinden edilmiş kişiye ev sahipliği yapan ülke Kolombiya (7,4 milyon) iken en fazla mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke Türkiye’yi (3,6 milyon) Pakistan (1,4 milyon), Uganda (1,3 milyon), Almanya (1,1 milyon), Ürdün (693 bin) ve Kolombiya (634) takip etmektedir. Menşe ülke açısından baktığımızda ise 2011 yılından itibaren katlanarak artan Suriyeli yerinden edilmiş kişilerin en fazla olduğu görülmektedir. Bunu Afgan, Venezuelalı, Güney Sudanlı ve Myanmarlı zorla yerinden edilmiş kişiler takip etmektedir (Grafik 1).

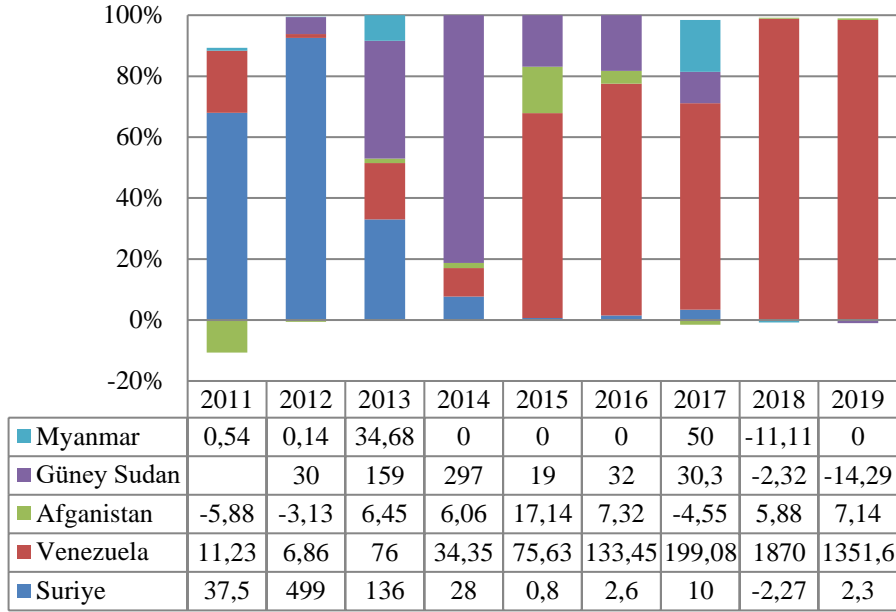

Şekil 2. Menşe Ülkeye Göre Zorla Yerinden Edilmiş Kişi Sayıları (Milyon)

Kaynak: UNHCR verilerinden derlenmiştir.

Şekil 2’ye göre özellikle iç savaşın etkisiyle Suriyeli zorla yerinden edilmiş kişiler 2019 yılı itibariyle 14 milyona yaklaşmıştır. Bunun yanında Afgan, Myanmarlı ve Güney Sudanlı zorla yerinden edilmiş kişi sayıları mütevazı artışlarda kalırken özellikle son dört yıllık zaman diliminde önemli oranda artan Venezuelalı zorla yerinden edilmiş kişi sayısı oldukça dikkat çekicidir. Bu durum bir önceki yıla göre

yüzelik artışlar açısından ele alındığında daha net görülmektedir. 2016 yılı itibariyle %100'leri aşan bu oran 2018'de keskin bir artışla %1000'le ifade edilen bir hal almıştır (Şekil 3).

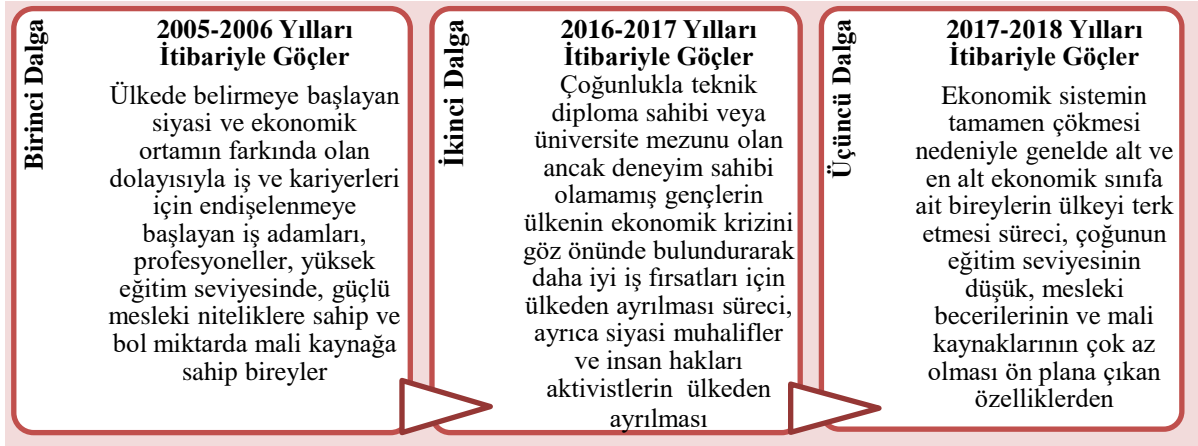

Şekil 3. Bir Önceki Yıla Göre Zorla Yerinden Edilmiş Kişi Sayılarında Yüzelik Artışlar

Kaynak: UNHCR verilerinden hareketle hesaplanmıştır.

2015 yılından itibaren sistematik bir şekilde artmaya başlayan ve 2018-2019 yıllarında zirve yapan Venezuela göçmen krizi MMC (Karma Göç Merkezi) tarafından 2005 yılına kadar dayandırılarak temelde üç dalga çerçevesinde ele alınmaktadır (MMC, 2019). Buna göre ilk dalga 2005-2006 yılları itibariyle başlamıştır. Bu dönemde Venezuela'yı ilk terk etmeye başlayan kişilerin iş adamları ve profesyoneller olduğu belirtilmektedir. Aynı şekilde bu gruptaki bireyler yüksek eğitim seviyesinde, güçlü mesleki niteliklere sahip ve bol miktarda mali kaynağa sahip kişiler olarak tanımlanmaktadır. Daha çok ülkede belirmeye başlayan siyasi ve ekonomik kriz ortamının farkında olan dolayısıyla iş ve kariyerleri için endişelenmeye başlayan bu kişiler, işler daha da kötüleşmeden ülkeyi terk etme kararı alarak bazıları hedef ülkeye varmadan bazıları da varduktan kısa bir süre sonra profesyonel iş sahibi olabilmişlerdir. İkinci dalganın ise 2016-2017 yılları itibariyle orta sınıfın ülkeyi terk etmesi ile başladığı belirtilmektedir. Buna göre çoğunlukla teknik diploma sahibi veya üniversite mezunu olan ancak deneyim sahibi olamamış gençlerin ülkenin özellikle ekonomik krizini göz önünde bulundurarak daha iyi iş fırsatları için ülkeden ayrılmaya başlamaları bu dalganın en belirgin özelliğini oluşturmaktadır. Ancak birçoğunun profesyonel meslekler dışında resmi olmasına rağmen vasıf gerektirmeyen işlerde çalışmak zorunda kaldığı ifade edilmektedir. Ayrıca bu dalgada ülkeyi terk edenler arasında siyasi muhaliflerin ve insan hakları aktivistlerinin de olduğuna değinilmektedir. Üçüncü dalga ise 2017-2018 yılları itibariyle başlamıştır. Bu dalganın en temel gerekçesi olarak ekonomik sistemin tamamen çökmesi gösterilmektedir. Ayrıca bu dalgada ülkeden ayrılan kişilerin genelde alt ve en alt ekonomik sınıfa ait kişilerden oluşması, çoğunun eğitim seviyesinin düşük, mesleki becerilerinin ve mali kaynaklarının çok az olması ön plana çıkan özelliklerin arasında sayılmaktadır. Bu yıllardan sonra ülkeyi

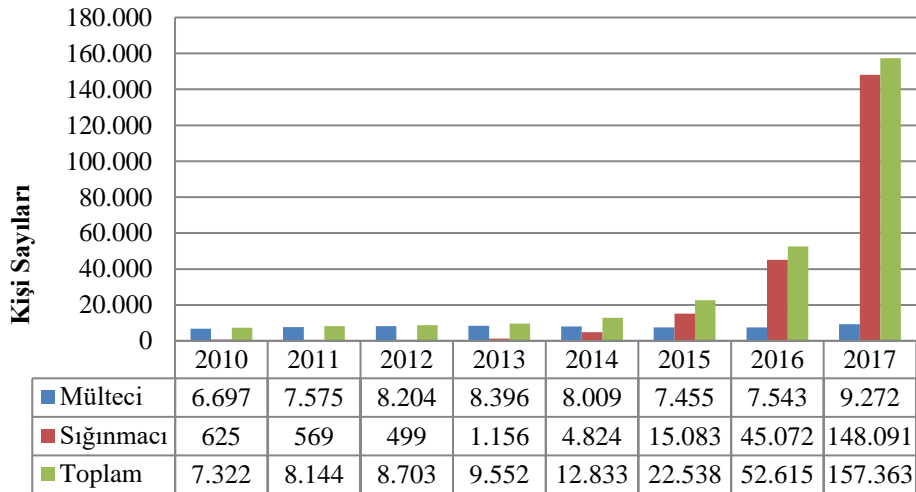
terk edenlerin sayısının katlanarak artması sürecin en dikkat çekici özelliğini oluşturmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4 . Venezuela Göçmen Krizinin Aşamaları

Kaynak : (MMC, 2019)

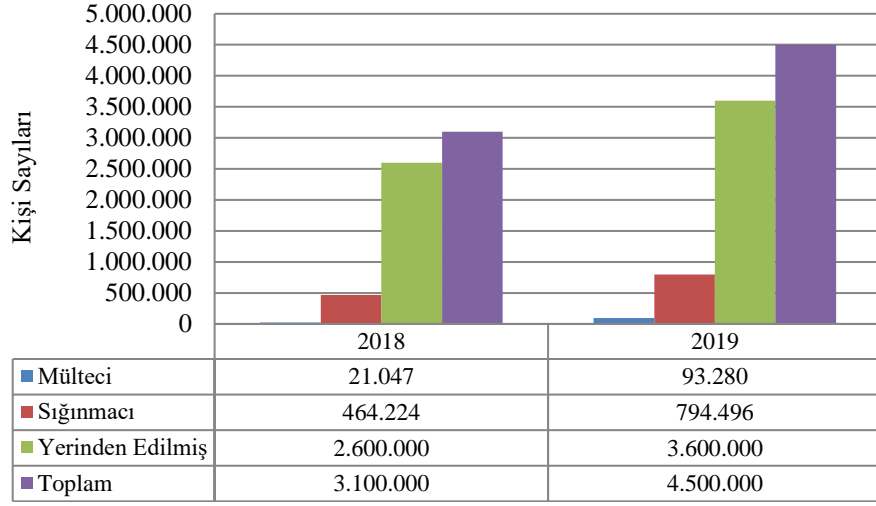
Üç dalgada meydana gelen göçlerde ilk iki dalgada yer alan kişilerin sosyo-ekonomik profillerinin, hareketlerini organize etme biçimlerinin ve entegrasyon perspektiflerinin nispeten üst sınıflara ait hareketler olması (MMC, 2019) onların göçmen kategorisinde değerlendirilmesi kapsamında büyük önem taşımaktadır. Ancak özellikle 2018-2019 yıllarında ülkeyi terk etmeye başlayan bireylerin ekonomik ve sosyal hayatın çökmesi sebebiyle ülkeyi terk etmeleri, çok daha fazla zorlukla karşılaşmaları, ülkeyi terk etmek için mali kaynaklardan yoksun olmaları, güvencesiz ve daha tehlikeli yollardan geçmek zorunda kalmaları, sınırların kapatılması, düşük eğitim ve daha az mesleki becerileri sebebiyle hedef ülkede entegrasyonlarının zor olması vb. faktörler bu grupta bulunan bireylerin mülteci olarak değerlendirilmelerinde kilit faktör özelliği taşımaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. Venezuelalı Mülteci ve Sığınmacı Sayıları (2010-2017)

Kaynak: UNHCR verilerinden derlenmiştir.

Grafiğe göre 2010 yılında 6 bin civarında olan mülteci sayısı 2017 yılı itibariyle 9 bini aşmıştır. Aynı şekilde 625 olan sığınmacı sayısı 2017 yılı itibariyle 148 bini aşmıştır. Diğer bir ifade ile mülteci statüsü bekleyen sığınmacı sayısı özellikle 2015 yılından itibaren katlanarak artmıştır. Bu artışın 2018 ve 2019 yıllarında da çarpıcı bir şekilde devam ettiği görülmektedir (Şekil 6).

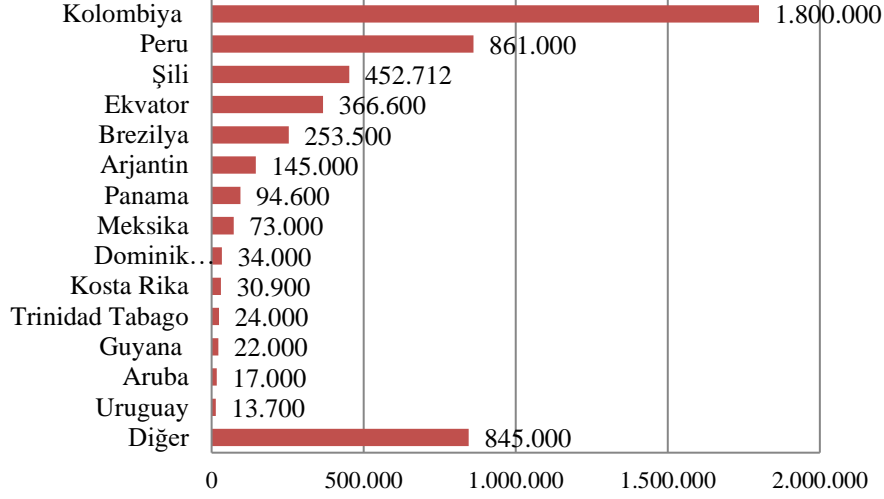

Şekil 6: Venezuelalı Mülteci ve Sığınmacı Sayıları (2018-2019)

Kaynak: UNHCR verilerinden derlenmiştir

2019 yılı itibariyle 100 bine dayanan mülteci sayısı ve 800 bine dayanan sığınmacı sayısına 4 milyona yaklaşan yerinden edilmiş kişi sayısı eşlik etmektedir. Bu tablo 2019 yılında zorla yerinden edilen kişilerin UNHCR ve IOM tarafından 1951 Mülteci Sözleşmesi, 1967 Protokolü ve özellikle 1984 Cartagena Deklarasyonu gerekçe gösterilerek mülteci veya sığınmacı olarak sayılmasının önünü açmıştır. Ayrıca yaşanan bu trajedinin mülteci krizi olarak adlandırılması ise oldukça isabetli görünmektedir.

Öte yandan bu gelişme, Latin Amerika'nın bugüne kadar yaşadığı en kötü mülteci krizi olarak değerlendirilmektedir. Temel gerekçe olarak son 15 yılda ülke nüfusunun yaklaşık %16'sına denk gelen bir çoğunluğun ülkeyi terk etmesi gösterilmektedir. Latin Amerika'ya orantısız bir şekilde dağılan mülteci nüfusunun en fazla Kolombiya'da birikmesi ise yeni sorunlara yol açabilecek boyutlara ulaşmıştır. Özellikle sınırdan Cúcuta'ya dökülen mültecilerin büyük oranda muhtaç durumda olması ve açlık, hastalık, ilaç dâhil temel ihtiyaçlardan yoksun bulunması önemli bir problem olarak vurgulanmaktadır. Ayrıca yaşanan kriz; Maduro hükümetinin baskıcı tutumu, insan hakları ihlalleri ve diktatörlük rejimi gerekçelerine dayandırılmakta ve trajik boyut bakımından Suriye mülteci krizi ile eş görülmektedir (Castaneda, 2020), (Oliveira, 2020). Yaşanan krizden etkilenen ülkelerin başında ise Kolombiya, Peru, Şili, Ekvator ve Brezilya gelmektedir (Şekil 7).

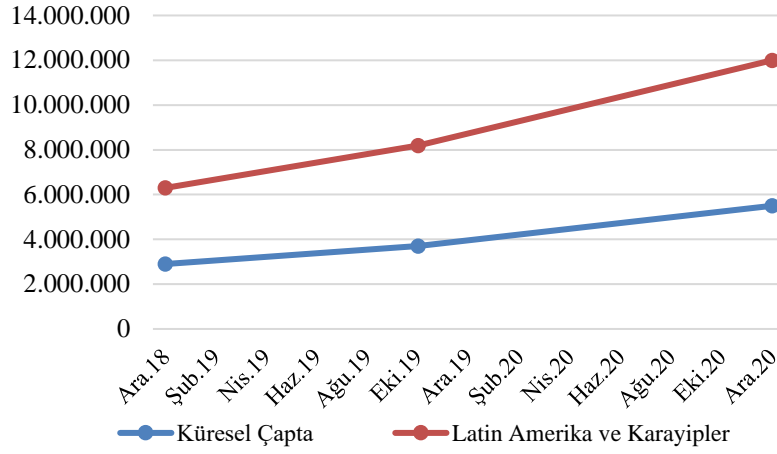
Şekil 7. Venezuelalı Mülteci ve Sığınmacıların Bölgesel Varış Noktaları (Mart 2020)

Kaynak : <https://www.statista.com/> 'dan derlenmiştir.

Grafik 5'e göre Venezuelalı mülteci ve sığınmacılar en fazla Kolombiya'da birikmektedir. Bu ülkeyi Peru, Şili, Ekvator, Şili, Arjantin ve diğer bölge ülkeleri takip etmektedir. Özellikle sınır ülke olması dolayısıyla yükü en fazla çeken ülke olması, mülteci ve sığınmacıların ülkenin her bölgesine yayılması ve kendi ekonomik ve sosyal sorunlarıyla birlikte yükün artması bakımından Kolombiya tehdit altında görünmektedir. Diğer bir ifade ile nüfusunun %15'inden fazlası gibi ciddi bir rakamın ülkeyi terk etmesi ve bu rakamın 2020 sonu itibariyle 6,5 milyonu geçeceği beklenmektedir. Buna göre göç edenlerin çoğunun Kolombiya başta olmak üzere Peru, Şili, Ekvator, Brezilya ve Arjantin'e sığınması, aynı zamanda belirtilen rakamların yetersiz veri sebebiyle aslında bilinenden çok daha fazla olması, ABD başta olmak üzere AB ülkelerine de sığınma taleplerinin giderek artması mülteci krizinin boyutu hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Bu kapsamda örneğin Kolombiya'da oluşabilecek muhtemel riskler şu şekilde özetlenmektedir (ACAPS, 2020) (OAS, 2020):

- COVID-19, artan gıda güvensizliği ve yetersiz beslenme sorunlarının artması,
- Venezuela yetkililerinin geri dönüşleri askıya alması ile giden mültecilerin sınırlarda sıkışması adına önemli bir çıkmazın oluşması,
- Kolombiya'nın ekonomik yapısında yeni yüklerin oluşması,
- Kolombiya'da doğal afetlerde etkilenen insanlarla birlikte ihtiyaçların karşılanması konusunda önemli sorunlar oluşması,
- Venezuela'da yaygınlaşan iç çatışmaların, yerinden edilmelerin ve hapis cezalarının artması sonucunda insani yardım erişiminin azalması

Bu kapsamda Venezuela mülteci akışlarının hem Latin Amerika bölgelerine hem de küresel çapta dengesiz dağılması ve bu sürecin kısa ve orta vadede devam edeceği beklentisi özetlenen risklerin gerçekleşmesi konusunda büyük önem taşımaktadır (Şekil 8).

Şekil 8. Derinleşen Venezuela Göçmen Krizi

Kaynak: (RMRP, 2020)

Grafiğe göre RMRP Haziran-Aralık 2020 beklentileri (RMRP, 2020) bölgesel ve küresel kriz boyutlarının anlaşılması açısından önemli ipuçları sunmaktadır. Buna göre:

- Venezuela mülteci ve göçmen akışları farklı zamanlarda dalgalar halinde devam edecektir.
- Mülteci ve göçmen akışlarına katılan insan sayısı artacak ve çoğu gittiği ülkede uzun süre kalabilir bir nitelik taşıyacaktır.
- Sınır ülkeler geri göndermeme ilkesine uygun olarak sığınma erişimi sağlamaya devam edecektir.
- Sınır ülkeler herhangi bir kısıtlama veya sınırlama olmaksızın ikamet ve düzenli kalış yolları sağlamak için çabalarına devam edecek ancak bazı eyaletler belge gereksinimi ve yüksek başvuru ücretleri ile düzenli kalışı engelleyebilir bir niteliğe bürünecektir.
- Sınır ülkeler sürekli olarak kurumsal güçlendirmelere ihtiyaç duyabilir bir görünüm oluşmaktadır.
- Bazı ülkeler 1984 Cartagena Deklarasyonunu uygularken bazıları 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü tanımını uygulamaktadır.
- Düzensiz göç halindeki Venezuelalıların sayısı devam edeceği için alıcı ülkelerde yerli halkın hak ve hizmetlere erişiminde engeller yaşanabilecektir.
- Ev sahibi ülkelerde yaşanan politik ve ekonomik zorluklar düzensiz göçlerle daha da artma potansiyeline sahiptir.
- Kadınlar cinsiyete dayalı şiddet ve insan kaçakçılığı risklerinden en fazla etkilenen grup olmaya devam edecektir.
- Kayıt ve profil sistemleri oluşturulabilecek, güçlendirilecek ve desteklenecektir.
- Mülteci ve göçmenlerin kısa ve orta vadede kalıcı olarak Venezuela'ya dönmesi beklenmemektedir.
- Devletler farkındalık kampanyaları, güçlendirilmiş medya ilişkileri, sosyal yardım, sosyal medya faaliyetleri dâhil olmak üzere ayrımcılık ve yabancı düşmanlığı ele almaya devam edecektir.

Bu kapsamda 1951 sözleşmesi, 1967 protokolü ve 1984 Cartagena deklarasyonunda yer alan mülteci kriterlerine göre uluslararası koruma hususları Venezuela'dan ayrılan nüfusun büyük bir kısmı için belirgin hale geldiği görülmektedir. Ayrıca bu durum mülteci, göçmen, kendi ülkelerine dönen, üçüncü

ülkede yaşayan, vatansız kişiler ve ev sahibi toplulukları da etkileyecek boyuta ulaşmıştır. Bu nedenle acil eylem planlarının hayata geçirilmesi ve özellikle en başta gıda, sağlık, beslenme, barınma, koruma ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması insani krizin hafifletilmesinde büyük önem taşımaktadır. Özellikle bölge için hayati önem taşıyan RMRP'nin 2020 hedeflerini tutturması ve bunun için belirlenen 1,5 milyar \$ civarında bir bütçenin sağlanması ilk aşamada önemli bir dönüm noktasını oluşturmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. RMRP 2020 Raporu ve Haziran-Aralık 2020 Hedefleri

	Hedeflenen Kişi Sayısı	İhtiyaç Halinde Kişi Sayısı	Finansal Bütçeye İhtiyaç (\$)	Birlikte Çalışan Aracı Kurumlar
Eğitim	244 bin	1,42 milyon	57,1 milyon	46
Gıda güvenliği	1,42 milyon	2,59 milyon	211,87 milyon	42
Sağlık	1,71 milyon	3,52 milyon	221,27 milyon	64
Entegrasyon	1,02 milyon	3,88 milyon	319 milyon	88
Gıda dışı ürünler	277 bin	1,27 milyon	22,15 milyon	32
Beslenme (bebek ve çocuklar için acil)	81 bin	131 bin	6,81 milyon	20
Koruma	1,81 milyon	3,21 milyon	221,7 milyon	98
Çadır	481 bin	2,4 milyon	75,78 milyon	45
Su	566 bin	1,5 milyon	33,19 milyon	30
İnsan taşımacılığı	----	----	13,14 milyon	15
Çok amaçlı nakit bazlı sınır geçişi	----	----	105,96 milyon	38
Destek servisleri	----	----	58,07 milyon	50

Kaynak: (RMRP, 2020)

Tablo 1'e göre; 3,88 milyon kişi varmış olduğu ülkede entegrasyon beklemekte, 3.52 milyon kişi sağlık hizmeti beklemekte, 3.21 milyon kişi koruma beklemekte, 2.59 milyon kişi gıda güvenliği beklemekte, 2.4 milyon kişi çadır beklemekte, 1.5 milyon kişi su beklemekte, 1.27 milyon kişi gıda dışı diğer ürünleri beklemekte, 1.42 milyon kişi eğitim beklemekte ve 131 bin bebek ve çocuk beslenme beklemektedir. Bu nedenle ilk aşamada RMRP'nin ilk aşamada hedeflediği insan sayısına ulaşması, daha fazla insanın mağdur olmaması ve insani krizin derinleşmemesi noktasında büyük önem taşımaktadır. Aynı şekilde hedeflenen kişi sayısına paralel olarak en fazla bütçenin entegrasyon sürecine (319 milyon) harcanması planlanmaktadır. Bunu ise koruma statüsü (221,7 milyon), sağlık (221,27 milyon), gıda güvenliği (211,87 milyon) ve çok amaçlı nakit bazlı sınır geçişleri (105,96 milyon) takip etmektedir. Benzer şekilde barınmaya 75,78 milyon, sağlığa 57,1 milyon ve su ihtiyacına 33,19 milyon dolar harcanması planlanmaktadır.

VENEZUELA MÜLTECİ KRİZİNİN TEMEL BİLEŞENLERİ

Venezuela mülteci krizi söylemleri oldukça yakın bir dönemde yoğunlaştığından konuyla ilgili oturmuş bir literatüden bahsetmek pek mümkün değildir. Diğer bir ifade ile bu süreç birçok yönüyle ele alınabilir bir nitelik taşımaktadır. Örneğin siyasi anlamda yapılan sınıflandırmalarda Chavez dönemi-Maduro dönemi ayrımı dikkate alınabilir. Ekonomik anlamda yapılan sınıflandırmalarda ise GSYİH, petrol fiyatlarındaki düşüşler ve özellikle hiperenflasyon oranlarının dikkate alınması daha isabetli görünmektedir. Bu doğrultuda çalışma, hem siyasi hem ekonomik faktörlerin ortak bir sonucu olarak en

fazla dile getirilen sorunlar dikkate alınarak; artan gıda güvensizliği, çökmekte olan sağlık sistemi, artan suç oranları ve yaygınlaşan vatandaş güvensizliği, artan siyasi ve medeni hak ihlalleri başlıkları çerçevesinde ele alınmıştır. Genel çerçeve olması bakımından ülkenin sosyo-ekonomik yapısını şu şekilde özetlemek mümkündür (Tablo 2).

Tablo 2. Rakamlarla Venezuela Ülke Profili

Yıllar	Nüfus (Milyon)	GSYİH (Milyar \$)	Bir Önceki Yıla Göre Enflasyon (%)
2010	28,52	470,44	28,19
2011	28,94	500,33	26,09
2012	29,36	538,61	21,07
2013	29,78	555,42	40,67
2014	30,21	543,67	62,17
2015	30,62	515,16	121,74
2016	31,03	431,80	254,95
2017	31,43	370,99	438,12
2018	31,83	305,46	65.906,02
2019	32,22	----	19.906,02

Kaynak : <https://www.statista.com/> 'dan derlenmiştir.

Tabloya göre 2019 yılı itibariyle ülke nüfusu 32 milyonu aşmıştır. GSYİH özellikle 2013 yılından itibaren önemli oranda daralmıştır. Bir önceki yıla göre enflasyon artışları, onbinlerle ifade edilebilecek boyutlara ulaşmıştır. Bunun yanında yerinden edilen Venezuela sayısının 2020 yıl sonunda 6,5 milyona (nüfusun en az %20'sine) ulaşması beklenmektedir. Aynı şekilde bir yandan GSYİH darılırken hiperenflasyonun artmaya devam etmesi mülteci krizinin daha da derinleşeceği yönünde fikir vermektedir.

Artan Gıda Güvensizliği

Özellikle ikinci dalga ülkeden ayrılmaların başlamasından sonra mülteci krizine evrilen göçün en önemli bileşenlerinden birini yaklaşan kıtlık oluşturmaktadır. Bu kapsamda özellikle gıda kıtlığının baş göstermesinde hiperenflasyon oranları büyük rol oynamaktadır. Hiperenflasyon oranları ile alım gücü düşen Venezuelalıların temel gıda maddelerini bile satın alamamaları, yaklaşmakta olan gıda kıtlığının en önemli göstergelerinden birini oluşturmaktadır. Özellikle Maduro hükümeti döneminde daha net görülmeye başlayan bu etki “Maduro diyeti” olarak adlandırılmıştır. Mısır, buğday gibi yüksek kalorili ve proteinli gıda maddelerinden plantain, patates, manyok ve yuka gibi daha düşük kalorili yiyeceklerin tercih edilmesi durumu yüksek kaliteli gıdalara ulaşmanın zor olması ile açıklanmaktadır. Ayrıca ülke genelinde yapılan araştırmalar halk arasında hızlı kilo kaybının olduğunu ortaya koymuştur. Öte yandan ülke genelinde konuyla ilgili verilerin oldukça kısıtlı olması, sorunun boyutunun anlaşılmasında ve çözümlenmesinde önemli bir engel olarak görülmektedir. Örneğin son beş yılda tahıl tüketiminin %36 düştüğü ancak iklimin daha elverişli olması ve ihracatın artması ile 2018 yılında 2017'ye göre %16'lık

bir artışın olduğu ifade edilmektedir. Venezuelalıların gıda arzının sadece %30'unu üretmesi, dikim stratejilerinin değişmesi, mısır, soya ve sığır yetiştiriciliğinin devlet kontrolünde olmaması sebebiyle azalması, gübre ve diğer tarım girdilerinde yaşanan fiyat artışları, pirinç, makarna, yağ ve şekerin büyük bir çoğunluğunun Meksika'dan ithal edilmesi bu kapsamda ifade edilen bazı sorunlardır (Gro Intelligence, 2019). Bunun yanında özellikle 2018 yılında Venezuela Gıda Bakanlığının temel gıda sepetindeki ürünlerin %84'ünün marketlerde bulunmadığı açıklamasına yer verilmektedir (Praag, 2019). Aynı şekilde Venezuela'da her üç kişiden birinin asgari beslenme gereksinimlerini karşılayamadığı, çoğunlukla fasulyeden oluşan bir diyetle hayatta kalmaya çalıştığı, hiperenflasyonun birçok maaşı değersiz kıldığı belirtilmektedir. Aynı şekilde her üç kişiden birinin artan gıda güvensizliği yaşadığı, Maduro hükümetinin sorunu ele almaktan kaçındığı, ailelerin %74'ünde yiyecek çeşitliliğinin ve kalitesinin düştüğü, %33'ünün ödeme için (para yerine) yiyecek kabul ettiği ve %20'sinin temel ihtiyaçlarını karşılamak için aile varlıklarını sattığı dile getirilmektedir. Bunun yanında gıdanın mevcut olduğu ancak onu elde etmenin en büyük problem olduğu belirtilmekte ve her 10 haneden 4'ünün günlük elektrik ve su ihtiyaçlarını karşılayamadığına dikkat çekilmektedir. Yine bu kapsamda Venezuelalı hak savunucusu Carolina Fernández'in; ekonominin büyük kısmının dolarize olması sebebiyle açlık çeken çocuk ve genç neslin yeterli ve dengeli beslenememesi sonucunda uzun dönemde çok daha büyük çapta problemlerin görülebileceği ifadelerine yer verilmektedir (The Guardian, 2020). WFP (Dünya Gıda Programı) tarafından yapılan çalışmada Venezuela'nın karşı karşıya kaldığı artan gıda güvensizliğinin boyutları ve bunlarla başa çıkma kapasiteleri Tablo 3'de gösterilmektedir.

Tablo 3. Gıda Güvenliği Sorununun Boyutları

		Gıda güvenliği	Marjinal gıda güvenliği	Orta düzeyde gıda güvensizliği	Şiddetli gıda güvensizliği
Şu anki kapasite	Gıda Tüketimi		%82,2	%12,3	%5,5
	Gıda sorunu ile başa çıkma stratejileri	%21,1	%47,4	%31,5	
Başa çıkma kapasitesi	Geçimlik başa çıkma stratejileri	%6,8	%31,9	%45,9	%15,4
	Ekonomik kırılganlık	%8,7	%34,8	%41,8	%14,8
	Gıda güvenliği sınıflaması	%8	%59,7	%24,4	%7,9

Kaynak: (WFP, 2019)'dan faydalanılarak hazırlanmıştır.

WFP Gıda Güvenliği Değerlendirmesi raporuna göre gıda güvenliği; gıda sorunu ile başa çıkma stratejilerine gerek görmeden temel gıda ve gıda dışı ihtiyaçları karşılayabilme durumunu ifade ederken marjinal gıda güvenliğinde önemli sayılabilecek başa çıkma stratejilerine ihtiyaç duyulmamaktadır. Diğer bir ifade ile asgari düzeyde gıda tüketimi vardır ve gıda dışı harcamalar karşılanamamaktadır. Orta düzeyde gıda güvensizliğinde önemli derecede tüketim boşlukları olduğundan asgari gıda ihtiyaçları için önemli düzeyde başa çıkma stratejilerine ihtiyaç vardır. Şiddetli gıda güvensizliğinde ise;

aşırı derecede gıda açığı bulunmakta, önemli geçim kaynaklarına ihtiyaç duyulmakta dolayısıyla gıda sorunu mücadelede köklü başa çıkma stratejileri hayati önem taşımaktadır. Şiddetli gıda güvensizliği çok daha kötü sonuçlar doğurma potansiyeli taşıdığı için ayrıca dikkat edilmesi gereken bir sorun olarak görülmektedir (WFP, 2019). Değerlendirmeye göre Venezuela nüfusunun %7,9'u (2,3 milyon) ciddi gıda güvensizliği yaşamakta ve %24,4'ü (7 milyon) orta derecede gıda güvensizliği çekmektedir. Buna göre her üç Venezuelalıdan biri (%32,3) gıda güvensizliği karşılaşmakta ve dolayısıyla yardıma ihtiyacı olduğu tahmin edilmektedir.

Çökmekte Olan Sağlık Sistemi

Venezuela'da 2012/13 tarihlerinden itibaren devam eden siyasi ve ekonomik kriz nedeniyle halk sağlığı alanında da hızlı bir kötüleşmenin yaşandığı belirtilmektedir. Ayrıca Venezuela Sağlık Bakanlığı'nın 2016'da halk sağlığı ile ilgili önemli istatistikleri yayınlamayı bırakması ve bunun bir sonucu olarak sağlık krizinin halk üzerindeki etkilerinin ölçülmesinin zorlaşması konusu önemli bir problem alanını oluşturmaktadır. Ancak uluslararası yapılan çalışmalar bu boşluğu doldurma amacı taşımaktadır (Page, et al., 2019). Buna göre özellikle ortadan kaldırılan bulaşıcı hastalıkların yeniden ortaya çıkmaya başlaması, sanitasyon, mal, hizmet ve gıda güvenliğinin sağlanamaması çökmekte olan sağlık sisteminin en temel göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Mart-Nisan 2019'da ülkenin büyük bir bölümünde tekrarlayan ve uzun süren elektrik kesintileri, telekomünikasyon ve ulaşımda yaşanan sorunlar nedeniyle yeterli gıda ve ilaç dağıtımının yapılamaması krizi derinleştiren temel etkenler arasında gösterilmektedir. Aynı şekilde ameliyathanelerin ve acil servislerin kapatılması, hayatta kalmak için tıbbi cihazlara ihtiyaç duyan kronik hastaların tedavi edilememesi, ilaç ve aşı eksikliği diğer problemler arasında gösterilmektedir (Espinosa & Mirinaviciute, 2019). Bu kapsamda yapılan tespitleri şu şekilde özetlemek mümkündür (Page, et al., 2019):

- a. 2012-2016 yılları arasında bebek ölümleri %63, anne ölümleri ise iki kattan daha fazla artmıştır.
- b. 2016'dan beri aşı ile önlenebilir kızamık ve difteri hastalıkları bölgede yaygınlaşmıştır.
- c. 2016'dan 2017'ye kadar dünyada sıtma vakalarında en fazla artış oranı bu bölgede görülmüştür.
- d. 2015'te görülen tüberküloz vaka oranları son 40 yılın en yüksek oranı olarak gerçekleşmiştir.
- e. 2017 ve 2018'de HIV ile enfekte olan çoğu hastanın ilaç eksikliği nedeniyle tedavisi kesilmiştir.
- f. Temel halk sağlığı hizmetlerindeki düşüşlerle beraber yaygınlaşan bulaşıcı hastalıklar ülkenin ve bölgenin sağlığını tehdit eden boyutlara ulaşmıştır.

Örneğin 2016'da başlayan difteri salgını 2019'da da artarak devam etmektedir. Aynı durum tüberküloz ve sıtma vakalarında da görülmektedir. Bunun yanında boğmaca, kabakulak, HIV ve Dang Humması vakalarının da artma eğiliminde olduğu belirtilmektedir. Belirtilen bulaşıcı hastalıklarda ölüm oranları da artış göstermektedir. Örneğin difteri vakalarında 2016'da 17 ölüm var iken bu sayı 2018'de 151'e çıkmış ve en fazla ölüm 5-9 yaş grubunda görülmüştür (Page, et al., 2019). Aynı şekilde Eylül 2020 itibarıyla 60 bine dayanan COVID-19 vakaları ve bağlı ölümler artma eğilimindedir. Ayrıca sağlık sektörüne ayrılan pay sürekli azalırken bebek ölümleri sürekli artmaktadır. 2010 yılında sağlık sektörüne

ayrılan pay %6,1 civarında iken bu rakam zaman içinde kademeli olarak düşerek 2016 yılı itibariyle %5,1 olarak gerçekleşmiştir. Bunun yanında 2010 yılında 14,6 (1000 canlı doğumda) olan bebek ölümleri kademeli olarak artarak 2018 yılında 21,4'e yükselmiştir (Page, et al., 2019) (Statista, 2019) (OAS, 2020). Bütün bu gelişmeler WHO (Dünya Sağlık Örgütü), PAHO (Pan Amerikan Sağlık Organizasyonu), USAID (ABD Ululararası Gelişim Ofisi) tarafından da teyid edilmektedir (Page, et al., 2019).

Artan Suç Oranları ve Yaygınlaşan Vatandaş Güvencesizliği

Denizaşırı Güvenlik Danışma Konseyi (OSAC, 2020) raporuna göre Venezuela, bölgede ve dünyada en çok ve en şiddetli ölümlerin yaşandığı yerlerden biri olarak gösterilmektedir. 2018 yılında tahmini 16.506 cinayet ve 100 bin kişi başına 60,3 şiddetli ölüm gerçekleşmiştir. Bu oran Latin Amerika'da bulunan diğer ülkelerden oldukça yüksek bir oranı ifade etmektedir. Bunun yanında 2019 yılı için:

- a. 100 bin kişi başına 24 oranında 6.558 cinayet
- b. 100 bin kişi başına 19 mağdur oranında 5.286 ölümün hükümete karşı direniş nedeniyle meydana geldiği rapor edilmektedir. Bu ölüm sayısı çoğunlukla devlet güçleri tarafından aşırı güç kullanımı/yargısız infaz yoluyla işlenen cinayetler kapsamında değerlendirilmektedir.
- c. 100 bin kişi başına 17 kurban 4.632 ölümün ise kaynağı henüz belirlenmemiştir.

2019 yılında 2018'e göre bu kapsamda ölüm oranlarının kısmen azalması ise güvenlik koşullarının iyileşmesi ile değil halka açık alanlara çıkan insan sayısının azalması, satılacak ya da satın alınacak şeylerin sayısındaki aşırı düşüş, 2019 yılında yaşanan inanılmaz devalüasyon ile milyonlarca Venezuelalının ülkeyi terk etmesi dolayısıyla yağmacılık ve hırsızlıktan faydalanma oranlarının düşmesi ve potansiyel suçluların da ülkeyi terk etmesi ile açıklanmaktadır. Bir diğer dikkat çeken konu ise suç kategorilerindeki değişimlerdir. Buna göre:

- a. Nakde erişimin olmaması nedeniyle hırsızlık, kapkaç, gasp olaylarındaki düşüş,
- b. Mücevher, elektronik eşya ve diğer aletler, döviz vb. çalmak için ev soygunlarının artması,
- c. Bankalar, alış veriş merkezleri, toplu taşıma istasyonları ve üniversitelerde yaşanan olaylarda el bombası ve tüfek kullanımının artması,
- d. Adam kaçırmaya olaylarının artmasına bağlı olarak döviz cinsinden fidye isteme olaylarının artması,
- e. Yağma olaylarının artması ve hükümet görevlileri tarafından gaspın artması,
- f. Hükümet memurları arasında rüşvetin yaygınlaşması ve artan yolsuzluk ile özellikle pasaport ihtiyaçlarının karşılanması ve elektrik hizmetine ulaşılması,
- g. Kolombiyacı Devrimci Silahlı Kuvvetleri (FARC) ile Ulusal Kurtuluş Ordusu'nun (ELN) devam eden faaliyetleri,
- h. Siber suçlar kapsamında ATM ve kredi kartlarında izinsiz erişimin artması şeklinde görülmüştür.

Yine OSAC 2020'de özellikle başkent Caracas'daki sivil karışıklıklar ve oldukça yoğun görülen plansız yürüyüş ve protestolar nedeniyle trafik başta olmak üzere sosyal hayatın durma noktasına gelmesi, kamu

ve özel kurumlarda faaliyet gösteren sendikaların sık sık grev ve protestolara gitmesi, elektrik ve toplu taşıma hizmetlerinde yaşanan aksamalar, kötü çalışma koşulları, gıda, su ve diğer temel hizmetlerin aksaması ön plana çıkan sorunlar olarak rapor edilmiştir. Aynı şekilde kendilerini; sosyalist, anti-kapitalist ve *Chavista* olarak tanımlayan ve *Colectivos* olarak bilinen hükümet yanlısı çete milislerinin devam eden faaliyetleri de bu kapsamda değerlendirilmektedir. Silahlı olan bu grubun temel amacı eski başkan Hugo Chavez'in kişiliğine dayanan radikal sol bir ideoloji olan *Chavismoyu* savunmak şeklinde tanımlanmaktadır. Ortaya çıkardıkları gerilimler ise genellikle Maduro karşıtı olmayıp su, elektrik, ilaç, yiyecek ve daha iyi kamu hizmeti talep etmek kapsamında değerlendirilmiştir. Öte yandan yiyecek ve temel kamu hizmetlerine yönelik yapılan protestoların her geçen gün arttığına altı çizilmektedir. 2019 yılında ülke genelinde görülen 16.739 protesto ile rekor kırıldığı belirtilmiş ve çoğunun temel ihtiyaçlar kapsamında gerçekleştiği vurgulanmıştır. Bu kapsamda protestoların %58'i ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel hakların talebi kapsamında gerçekleşirken, %42'si medeni ve siyasal hakların talebi için gerçekleştirilmiştir. Aynı şekilde 4.756 işçi eylemi ücretlerin iyileştirilmesi amacı ile gerçekleştirilmiştir. Bunun yanında şirketler için yağma önemli bir sorun olarak görülürken, elektrik ve su kesintisine bağlı olarak yağma olaylarının daha da artacağı tahmin edilmektedir. Dini ve etnik şiddet kapsamında ise taciz, ayrımcılık ve zorla tahliye raporlarının olduğu belirtilmektedir. Coğrafi olarak depremlerin ve toprak kaymalarının önemli birer tehdit unsuru olarak görülmesi ve böyle bir felaketle karşılaşılması durumunda mağduriyetlerin daha da artacağından endişe edilmektedir (OSAC, 2020), (RMRP, 2020), (AI, 2019).

Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün 2017 yılında yapmış olduğu bir araştırmaya (Transparency International, 2017) göre Venezuela'da yaşayan kişilerin:

- a. %87'si yolsuzluğun arttığını düşünmektedir.
- b. %73'ü yolsuzluğun en fazla polisler tarafından yapıldığını bu grubu da milletvekillerinin takip ettiğini belirtmektedir.
- c. %76'sı hükümetin yolsuzluk ile ilgili politikalarının kötüye gittiğini düşünmektedir.
- d. %38'si temel ihtiyaçlara ve temel kamu hizmetlerine ulaşabilmek için rüşvet vermektedir.
- e. %41-50'si temel ihtiyaçları için polise rüşvet verirken %31-40'ı hastane, yargı, kimlik, pasaport işlemlerinde rüşvet vermektedir.
- f. Hükümetin yolsuzlukla mücadelesi olumsuz ve yüksek riskli değerlendirilmekte ve yapılan sınıflandırmalarda kırmızı kategoride gösterilmektedir.

Öte yandan Dünya Bankası tarafından; aralarında iş kurma, üretim izni, elektrik enerjisi, kredi sağlama, mülkiyet, yatırımcılığın korunması, vergi ödeme, sınırlar arası ticaret, güçlendirilmiş sözleşmeler, sorun çözme, işgücü, hükümet ile anlaşma vb. kıstaslarının yer aldığı iş yapma kolaylığı göstergesinde 190 ülkeden Venezuela 188. sırada yer almaktadır (The World Bank , 2020). Aynı şekilde rekabet edilebilirliğe yönelik Dünya Ekonomik Forumu Venezuela bu konudaki profilini şu şekilde özetlemektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Seçilmiş Konular Bazında Venezuela Ülke Profili

	Değer
İşlenen organize suçların işletmelere maliyeti (1: büyük ölçüde maliyet getirir; 7:hiç maliyet getirmez)	2.3
100 bin kişide kasıtlı cinayet (141 ülkede en az 0.2 en fazla 61.8)	56.3
Terör saldırılarının sıklığı ve şiddeti (%100 üzerinden)	98.3
Kanun ve düzeni uygulamak için polis hizmetleri ne kadar güvenilir (1: hiç değil; 7: büyük ölçüde). 141 ülke sıralamasında en son sırada	1.8
Yargı ne kadar bağımsız (1: hiç bağımsız değil; 7: tamamen bağımsız). 141 ülke sıralamasında en son sırada	1.1
Basın özgürlüğü (0: iyi; 100: kötü). 141 ülke sıralamasında 121. sırada	49.1
Uyuşmazlıkların çözümünde yasal çerçeve ne kadar etkin (1: son derece verimsiz; 7: son derece verimli)	1.7
Yolsuzluk algılama endeksi (0: çok iyi; 100 çok temiz). 141 ülke sıralamasında 139. Sırada	18

Kaynak: (World Economic Forum, 2019)

Tabloya göre organize suçlar işletmelere büyük ölçeklerde maliyet getirmekte, kasıtlı cinayet sayısı oldukça yüksek seyretmekte, terör saldırıları sık ve şiddetli gerçekleşmekte, kanun ve düzeni uygulamak için polis hizmetleri güvenli bulunmamakta, yargı organı bağımsız çalışmaktan oldukça uzak bulunmakta, basın özgürlüğü orta düzeyde seyretmekte, uyuşmazlıkların çözümünde yasal çerçeve verimsiz bulunmakta ve yolsuzluk algılama düzeyi ise sürekli artmaktadır. Bu kapsamda Venezuela organize suçlar, kasıtlı cinayetler, terör saldırıları, polis hizmetleri, yargının bağımsızlığı, basın özgürlüğü, yasal çerçevenin etkinliği ve yolsuzluk konularında pozitif bir tablo oluşturmamaktadır.

Artan Siyasi ve Medeni Hak İhlalleri

Venezuela’da yaşanan olayların Uluslararası Af Örgütü (AI) tarafından özellikle “insan hakları krizi” olarak nitelendirilmesi dikkat çekicidir. Bu kapsamda yaşanan yargısız infazlar, keyfi gözaltılar, işkence ve kötü muamele, gücün aşırı kullanılması, cezasızlık, toplanma ve ifade özgürlüğünün olmaması vb. konular dile getirilmektedir (AI, 2019). Aynı şekilde İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR) tarafından hazırlanan bir raporda (OHCHR, 2020) Ocak-Mayıs 2019 döneminde 1.569 cinayetin “otoriteye direniş” kapsamında gerçekleştirildiği dile getirilmiştir. Çoğu yargısız infaz kapsamında değerlendirilen bu tür infazların çok daha fazla sayıda olduğuna da değinilmiştir. Aynı şekilde Maduro hükümetinin bir baskı politikası olarak keyfi gözaltılara devam ettiği ve bu kapsamda Ocak 2019’da beş gün gibi kısa bir zaman diliminde 900’den fazla gözaltının gerçekleştiği ifade edilmektedir. Bu durum özellikle muhalif olarak algılanan kişilere yönelik yapılan yaygın saldırıların bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda özellikle keyfi gözaltı ve tutuklamalarda kötü muamele, işkence, yargı sürecine müdahale vb. sorunların da yaşandığı belirtilmiştir. Öte yandan OHCHR’de gözaltı ve tutuklamalarda en fazla elektrik şoku, plastik torba ile boğma, cinsel şiddet olaylarının görülmesi, cezaevlerinin aşırı kalabalık olması, nitelikli personel eksikliği, gözaltı merkezlerinin yetersiz olması, yeterli tıbbi yardımın yapılmamasına bağlı olarak salgın hastalıkların artması sorunları da rapor edilmiştir. Bunun yanında yaşanan protestolara karşı ordu ve polis gücünün aşırı ve kasıtlı öldürücü güç şeklinde kullanılması sonucunda sadece Ocak-Mayıs 2019 döneminde 66 kişi hayatını kaybetmiştir. İnsan

hakları ihlallerinin yaşandığı durumlarda ise hükümet yanlılarının soruşturulmaması, şüpheli olanların yargılanmaması, polisin yargısız infaz durumlarında protestoları önlemek amacıyla mahallere direkt müdahale etmesi insan hakları ihlallerinin bir diğer boyutunu oluşturmaktadır. Aynı şekilde insan hakları savunucularının ve aktivistlerinin damgalanması ve yetkililerin yargı kararlarına müdahale edilmesi de bu kapsamda ifade edilen diğer sorunlardandır.

Venezuela Sosyal Çatışma Gözlemevi STK'sı 2019 yılı için 16.739 protesto kaydetmiş ve bunların çoğunluğunun; ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel haklara özellikle toplu pazarlık, gıda, sağlık, su ve diğer kamu hizmetlerine erişim ile ilgili olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında insan hakları örgütlerine ait web sitelerinin sansür ve siber saldırılara maruz kaldığı ve bu kapsamda Ocak-Kasım 2019 döneminde 1.017 ifade özgürlüğü ihlalinin yaşandığı rapor edilmiştir. Ocak-Haziran 2019 döneminde ise Basın İşçileri Sendikası 244 fiziksel saldırı, keyfi gözaltı ve ekipman hırsızlığı kaydetmiştir (AI, 2019). Aynı şekilde OHCHR 2019 yılı için rapor ettiği sorunlardan bazıları şu şekildedir (OHCHR, 2020):

- a. Bir siyasi partinin genel merkezine STK'lara ve medya ofislerine yapılan baskın olayları,
- b. Saldırlara çoğu zaman mağdurları damgalayan ifşa eden ve itibarını sarsan ve şiddeti meşrulaştıran bir retorik e eşlik etmesi,
- c. Yurt dışından fon alan insan hakları örgütlerine yaptırım uygulanması,
- d. Üniversite yetkililerine yönelik taciz ve üniversite özerkliğini tehdit eden gelişmeler,
- e. Sendika özgürlüğünün baskılanması,
- f. Zalimce, insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleler vb.

Bu kapsamda yaşanan yargısız infazlar, keyfi gözaltılar, işkence ve kötü muamele, gücün aşırı kullanılması, cezasızlık (bir suçun cezasız bırakılması), toplanma, ifade ve basın özgürlüğünün baskılanması, damgalama, fiziksel saldırı vb. sorunlar medeni ve siyasi hakların elde edilmesi ve kullanılması sürecinde yaşanan sorunlardan bazılarıdır. Bunun yanında yaklaşan kıtlık, çökmekte olan bir sağlık sistemi, vatandaş güvencesizliği ve artan suç oranları da sonuçları itibarıyla medeni ve siyasi hakları ihlal eden bir nitelik taşımaktadır.

SONUÇ

Venezuelalı göçmenlerin içinde buldukları durum ve göçün ana bileşenleri dikkate alındığında UNHCR ve IOM'un görüşü çerçevesinde tartışmasız mülteci statüsünün tüm küresel otoritelerce kabul edilmesi gerekmektedir. Ayrıca Venezuelalı göçmenler için 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesi ve 1967 Protokolünün yanında bölge için daha fazla anlam taşıyan ve daha geniş bir perspektife sahip olan 1984 Cartagena Deklarasyonunun dikkate alınması büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda hiperenflasyonun etkisi ile değersizleşen ücretler ve fiyatı hızla artan gıda maddeleri ve üretimin yavaşlaması sebebiyle kaliteli ve besleyici ürünlerin elde edilememesi sonucunda ortaya çıkan yetersiz beslenme, yaklaşan kıtlığın habercisi iken toplumun %32,3'ünün gıda güvensizliği yaşaması ve bu durumdan en fazla çocuk ve hamilelerin etkilenmesi önemli bir sorun alanını oluşturmaktadır. Aynı şekilde sağlık sektörüne

bütçeden ayrılan payın sürekli azalması, bebek ölümlerinin artması, elektrik ve su kesintileri sebebiyle sağlık hizmetlerinin aksaması, aşı, ilaç ve tıbbi cihazlarda yaşanan eksiklikler, sıfır olan ya da sıfıra yaklaşan tüberküloz, sıtma, difteri, HIV, boğmaca, kabakulak ve Dang Humması gibi bazı bulaşıcı hastalıkların ivme kazanması ve buna ek olarak COVID-19 vakalarının artması daha da kötüsü 2017 yılından sonra sağlık alanında yaşanan veri kısıtlılığının yaşanması ve bunun bir sonucu olarak sorunun tam olarak algılanmaması çökmekte olan bir sağlık sisteminin sinyallerini vermektedir.

Öte yandan hırsızlık, gasp, kapkaç, kasıtlı cinayet, organize suçlar, terör saldırıları olaylarının hızla artmasının yanında polis hizmetlerine olan güvenin azalması, yargının bağımsızlığı sorunu, yolsuzluk algılama endeksinin hızla artması ve buna bağlı olarak düzenli düzensiz protestoların yaygınlaşması vb. olaylar da vatandaş güvensizliği ve artan suç oranlarını arttırmaktadır. Yaşanan yargısız infazlar, keyfi gözaltılar, işkence ve kötü muamele, gücün aşırı kullanılması, cezasızlık sorunu, toplanma ve ifade özgürlüğünün kısıtlanması, baskınlar vb. gelişmeler de medeni ve siyasi hak ihlallerini gündeme getirmektedir. Buna göre Venezuela mülteci krizinin 1984 Cartagena Deklarasyonu başta olmak üzere sonradan yorumlanan 1951 Mülteci Sözleşmesi ve 1967 Protokolü çerçevesinde; yaygın şiddet, iç çatışma, insan hakları ihlali, kamu düzenini ciddi anlamda bozan durum, hayat, güven ve özgürlükleri tehdit altında olan ülkesinden kaçan kişiler, zulüm ve ciddi zarardan korunma, kendi ülkeleri dışında bir güvenlik arayışı kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. UNHCR ve IOM tarafından ortak bir çaba ile “Bölgesel Mülteci ve Göçmen Müdahale Planı” olarak 2019 yılında kabul edilen ve 2020 yılında güncellenen belgenin COVID-19 gelişmeleri ile birlikte uygulanması ve başarıya ulaşması bölgesel insani krizin önlenmesinde oldukça etkili bir yöntem olarak görünmektedir. Ayrıca hergün yüzlerce kişinin yer değiştirdiği bir coğrafyada artan sorunlara yönelik çözümler sunulmadığında ayrıca 2020 yılı sonunda kadar yerinden edilen Venezuelalı sayısının 6.5 milyonu aşacağı dikkate alındığında çok daha büyük bir insanlık dramının kapıda olduğu ve Batı Yarım kürenin büyük bir mülteci krizi ile yüzyüze olduğu gözardı edilmemelidir. Gerçeleşen kitlesel akıntının “karma göç” olarak değerlendirilmesi krizi derinleştirir bir nitelik taşırken UNHCR ve IOM tarafından yapılan değerlendirmeler yerinde ve isabetli görünmektedir. Bu kapsamda çalışma, hakkında yeterli düzeyde kaynak bulunmayan Venezuela mülteci krizinin ulusal ve uluslararası çevrelerce tanınması sürecinde önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

KAYNAKÇA

- ACAPS. (2020). *Colombia Outlook for September*. E.T: 05.09.2020. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20200909_acaps_risk_analysis_colombia.pdf.
- AI. (2019). *Venezuela 2019*. E.T: 05.10.2020. <https://www.amnesty.org/en/countries/americas/venezuela/report-venezuela/>.
- Aljazeera (2018). *Venezuela Government Denies Facing Migration Crisis*, E.T: 09.10.2020. <https://www.aljazeera.com/news/2018/09/04/venezuela-government-denies-facing-migration-crisis/>.
- Castaneda, J. G. (2020). *Colombia Is Dealing With a Terrifying Refugee Crisis. Will Wealthy nations Step up to Help?* E.T: 10.09.2020. [nytimes.com](https://www.nytimes.com).
- Durán, M. G., & Cuevas, S. J. (2020). *Colombia-Venezuela: The Humanitarian Crisis of The Venezuelan Migration Flow at The Colombian Border*. E.T: 05.09.2020. https://www.comillas.edu/documentos/centros/iuem/Migratory_Flows_at_the_borders_of_our_world/11_Colombia_Venezuela.pdf.
- Espinosa, L., & Mirinaviçute, G. (2019). *Health Crisis in Venezuela: Status of Communicable Diseases and Implications for the European Union and European Economic Area*. E.T: 15.09.2020. <https://www.eurosurveillance.org/content/10.2807/1560-7917.ES.2019.24.22.1900308>.
- Esthimer, M. (2016). *Protecting the Forcibly Displaced: Latin America's Evolving Refugee and Asylum Framework*. E.T: 07.09.2020. <https://www.migrationpolicy.org/article/protecting-forcibly-displaced-latin-america-evolving-refugee-and-asylum-framework>.
- Gro Intelligence. (2019). *How Deep Is Venezuela's Food Crisis*. E.T: 05.09.2020. <https://gro-intelligence.com/insights/articles/how-deep-is-venezuelas-food-crisis>.
- IOM. (2013). *Uluslararası Göç Hukuku, Göç Terimleri Sözlüğü*. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) .
- IOM. (2015). *Mixed Migration*. E.T: 20.10.2020. <https://www.iom.int/files/live/sites/iom/files/Country/docs/Mixed-Migration-HOA.pdf>.
- MMC. (2019). *Waning Welcome: The Growing Challenges Facing Mixed Migration Flows From Venezuela*, MMC Research Report 2019. www.mixedmigration.org.
- OAS. (2020). *Venezuelan Migration and Refugee Crisis Situation Report*. E.T: 25.09.2020. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OAS_Dic20-crisis-of-Venezuelan-migrants-and-refugees-situation-report.pdf.
- OHCHR. (2020). *Venezuela Human Rights Reports*. E.T: 05.09.2020. <https://www.ohchr.org/EN/Countries/LACRegion/Pages/VEReportsOHCHR.aspx>.

- Oliveira, P. P. (2020). The Venezuela Refugee Crisis and The Brazilian Approach. E.T: 07.10.2020.
https://www.researchgate.net/publication/340859068_The_Venezuela_refugee_crisis_and_the_Brazilian_approach.
- O'Neil, S. K. (2019). A Venezuelan Refugee Crisis. P. B. Stares içinde, *Preparing for the Next Foreign Policy Crisis: What the United States Should Do?* (s. 77-95). Council on Foreign Relations.
- OSAC. (2020). Venezuela 2020 Crime&Safety Report. E.T: 25.09.2020.
<https://www.osac.gov/Country/Venezuela/Content/Detail/Report/0e6ed0e0-eb8e-44cc-ab81-1938e6c8d93f>.
- Page, K. R., Doocy, S., Ganteaume, F. R., Castro, J. S., Spiegel, P., & Beyrer, C. (2019). Venezuela's Public Health Crisis: A Regional Emergency. *The Lancet*, 393(10177), 1254-1260.
- Praag, O. V. (2019). Understanding the Venezuelan Refugee Crisis. www.wilsoncenter.org.
- RMRP. (2020). *For Refugees and Migrants from Venezuela* . E.T: 23.09.2020.
<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/72254.pdf>.
- The Guardian. (2020). One In Three Venezuelas Not Getting Enough to Eat, UN finds. E.T: 18.09.2020.
<https://www.theguardian.com/world/2020/feb/24/venezuela-hungry-food-insecure-un-world-food-program>.
- The World Bank . (2020). Doing Business. E.T: 10.10.2020.
<https://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2020>.
- Transparency International. (2017). *People and Corruption: Latin America and Caribbean*. Berlin: Transparency International.
- UNHCR. (2017). Persons in Need of International Protection. E.T: 08.09.2020.
refworld.org/pdfind/596787734.pdf.
- WFP. (2019). *Venezuela Food Security Assessment*. E.T: 17.09.2020.
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Main%20Findings%20WFP%20Food%20Security%20Assessment%20in%20Venezuela_January%202020-2.pdf.
- World Economic Forum. (2019). The Global Competitiveness Report 2019. E.T: 22.10.2020.
http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf.

Erişim Tarihi: 26 Eylül 2020, <https://www.unhcr.org/>

Erişim Tarihi: 21 Eylül 2020, <https://www.iom.int/>

Erişim Tarihi: 25 Ağustos 2020, <https://www.statista.com/>